

Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi

Araştırma Makalesi

Depremiın Çocuklar Üzerindeki Psikolojik ve Davranışsal Etkileri

Beyhan Aykaç

beybam@hotmail.com

Eda Akdař

edasnrakdas@gmail.com

Berat Özge Leblebicier

lebiozge@gmail.com

Hatice Meral

hatice.meral3132@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı depremin okul öncesi çocuklar üzerindeki psikolojik ve davranışsal etkilerinin incelenmesidir. Okul öncesi dönem, çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri için kritik bir zaman dilimidir. Bu dönemde yaşanan travmatik olaylar, uzun dönemli etkilere sebep olabilir. Çocukların bu tür olaylara nasıl tepki verebileceklerini anlamak ve uygun destek mekanizmalarını tesis etmek büyük önem taşımaktadır. Araştırmaya, 2023-2024 eğitim öğretim yılında deprem bölgesindeki resmi anaokullarında görev yapmakta olan 16 öğretmen katılmıştır. Araştırma, nitel bir yaklaşım kullanarak ve durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Araştırma, öğretmenlerin gözlemlerine dayanarak, depremin okul öncesi çocukların duygusal durumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, depremin okul öncesi çocuklar üzerindeki etkilerinin farkına varılmasına ve bu konuda öğretmenlerin daha fazla bilgi ve beceri kazanmalarına yönelik ihtiyacı vurgulamıştır. Özellikle öğretmenlerin, çocukların bu tür stresli durumlarla başa çıkma becerilerini ve duygusal ihtiyaçlarını anlamalarının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin bu tür durumlarla nasıl başa çıkabilecekleri ve çocuklara nasıl destek olabilecekleri konusunda eğitim almalarının gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, okul öncesi çocuklar, psikolojik etkiler, öğretmen görüşleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the psychological and behavioral effects of the earthquake on preschool children. Preschool period is a critical time period for children's emotional and social development. Traumatic events experienced during this period can cause long-term effects. It is of great importance to understand how children may react to such events and to establish appropriate support mechanisms. 16 teachers working in public kindergartens in the earthquake zone in the 2023-2024 academic year participated in the research. The research was conducted using a qualitative approach and a case study design. The research examined the effects of the earthquake on the emotional state of preschool children, based on teachers' observations. The results of the research emphasized the need for awareness of the effects of earthquakes on preschool children and for teachers to gain more knowledge and skills on this subject. In particular, it reveals the importance of teachers understanding children's coping skills and emotional needs in such stressful situations. Additionally, it has been concluded that teachers need to receive training on how to deal with such situations and support children.

Key Words: Earthquake, preschool children, psychological effects, teacher opinions

GİRİŞ

Afet, toplumları etkileyen ve etkilenen bireyler için fiziksel yaralanmalara, can ve mal kayıplarına yol açabilen olayları ifade eder (Kadıoğlu, 2011). Bu olaylar, doğal ve teknolojik olabildiği gibi insan kaynaklıda olabilir. Doğal afetler, insanlık tarihi boyunca toplum hayatını en çok etkileyen olaylar arasındadır. Bu afetler normal seyrinde giden toplumsal hayatı aniden sekteye uğratarak, olumsuz sosyal ve ekonomik etkiler meydana getirir. Genellikle doğal afetler önceden öngörülemmez ve mevcut kaynaklarla tamamen kontrol edilemez. Afetler, nedenlerine bağlı olarak doğal afetler (deprem, sel, kasırga gibi doğal etkenler) ve yapay afetler (terörizm, savaş, göç gibi insan kaynaklı olaylar) olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadırlar (Fullerton v.d., 1995).

Yerkabuğundaki çatlakların sebep olduğu ani titreşimlerin dalga şeklinde yayılarak, geçtikleri ortamları ve yeryüzünü sarsma olayı, "deprem" olarak adlandırılır (Fullerton v.d. 1995). Dünyanın yapısına baktığımızda bir yeryüzü modeli ile karşılaşırız. Modele göre taşkürede, okyanus ve kıtalar bulunur. Manto genellikle katı ama yerel bazda sıvı ortamlara sahiptir. Mantonun altında da çekirdek olup, demir nitel karışıma sahiptir. Yumuşak üst mantoda konveksiyon akımları ile oluşan kuvvetler, taş kabuğunu parçalayarak levhaları meydana getirir. Dünya'nın yüzeyindeki bu levhaların birbirine sürtündükleri ve sıkıştıkları bölgeler, depremlerin olduğu bölgeler olarak ortaya çıkar (Buğdaycı, 1998). Levhalardaki bu değişiklikler sırasında, kilometrelerce uzanan ve "fay" olarak bilinen kırıklar oluşur. Fay bölgelerinde, her zaman aynı şiddette olmasa da sürekli bir hareket bulunur ve bu hareket enerji birikmesine neden olur. Levhalar belirli bir noktaya kadar dayanıklılık gösterebilir, ancak sonunda kırılırlar. Kırılma sonucu ortaya çıkan enerji miktarı, depremin büyüklüğünü belirler (Buğdaycı, 1998).

Doğal afetler, beklenmedik anlarda gerçekleşir ve bu felaketler insanları hem fiziksel hem de psikolojik olarak etkiler. Özellikle ani ortaya çıkan felaketler, mağdurlarda çeşitli problemlere neden olur. Deprem gibi ani felaketlere maruz kalan kişiler, farklı psikolojik tepkiler verirler. Bu tepkiler, vücudun kendini koruma mekanizmalarından biridir. Ancak her bireyin tepkiler ve ortaya koyduğu davranışlar farklıdır. Depremin ardından korku, endişe, suçluluk, pişmanlık, öfke, umutsuzluk, panik, çaresizlik ve utanç gibi duygular yaşanabilir (Anonymous, 1999).

Doğal afetler, sadece maddi kayıplar, kaynak tahribatı ve altyapı hasarlarıyla sınırlı kalmaz; bununla birlikte psikolojik rahatsızlıklara da yol açar. Deprem sonrası yapılan incelemelerde, en yüksek oranda gözlemlenen ruhsal rahatsızlığın Travma Sonrası Stres Bozukluğu olduğu belirlenmiştir (Fergusson vd., 2014).

Felaketlerin ardından insanlar kendilerini olayların etkisinden kurtarma güdüsü taşırlar. Bu süreçte daha fazla yaşama isteği gerekir. Fiziksel ve sosyal çevrelerinin zarar gördüğü durumlarda, insanların yeniden hayata bağlanmaları ve psikolojik olarak iyileşmeleri için destek ve yardıma daha fazla ihtiyaçları vardır. Psikologlar, psikiyatristler ve sosyal hizmet uzmanları gibi profesyonellerin sağlayacağı yardım ve tedavi ile bireyler yaşama karşı mücadele edebilir ve çevrelerine yardımcı olabilirler. Bu iyileşme süreci bazen kısa bir zaman diliminde olabilirken bazen yıllar sürebilir (Jenkins, 1997).

Problem Cümlesi

Konu seçimiyle ilgili devamında karar verilirken yoğun literatür taraması gerçekleştirilerek konunun özgünlüğü ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma ile "Deprem okul öncesi çocukların günlük yaşantılarını nasıl etkilemektedir?" sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma ile depremin okul öncesi çocuklarının günlük yaşantılarında bıraktığı etki hakkındaki öğretmen görüşleri belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla öğretmenlerin deprem hakkındaki görüşleri, öğrenme sürecinde depremi anlatma yöntemleri, bu konudaki uygulamaları ile çocuklara sağladıkları oyun fırsatları, çocukların deprem hakkındaki görüşlerinin oyuna nasıl yansıdığı, deprem oyunlarındaki memnuniyet ve beklentilerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmektedir.

Çocuklar içinde buldukları sosyal çevre vasıtasıyla birtakım öğrenmeler gerçekleştirirler (Bronfenbrenner, 1979). Çocuk, okula başlamadan önce informal olarak deprem içeriğinde eğitimle karşılaşmaktadır. Okula başladıktan sonra ise formal olarak doğal afetleri öğrenir ve bunlarla karşılaştıklarında neler yapabileceklerine dair bilgi edinirler. Yakın zamanda ülkemizde

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen 04:17'de ve 13:24'te merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan depremle birlikte araştırmacının yakın çevre deneyimleri arasında bu konu yer almıştır. Dolayısıyla çocukların yaşantılarındaki değişimi gözlemleme fırsatı doğmuştur. Yapılan okumalar ve incelemeler konusunda da bu çalışma ile okul öncesi çocukların depremle ilgili farkındalıkların belirlenmesi konusunda literatüre yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma süreci ve durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda zengin ve detaylı veri elde edilmesi sağlanmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerinin elde edilmesinin, depremin okul öncesi çocukların günlük hayatlarına yansımaları ortaya koyacağı düşünülmüştür. Nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması, araştırmanın deseni olarak seçilmiştir. Durum çalışmalarında nasıl ve ne sorularının cevapları aranırken aynı zamanda, durum bütüncül olarak ele alınır ve analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışmalarında araştırmacının kontrol etmediği ya da edemediği olaylar derinlemesine incelenmektedir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler tipik durum örnekleme şeklinde oluşturulmuştur. Grup içinde bulunan öğretmenler benzer özellikler göstermektedir ve evren hakkında daha gerçekçi sonuçlara ulaşmada kolaylık sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Buna göre 16 öğretmen ile veriler toplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada kullanılan bir yöntem olan görüşme; bireylerin ilgi, tutum, düşünce, inançlarına ilişkin fikirler sunmakta olup etkileşimli bir süreci ifade eder (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşmelerde esneklik, sorulara gelen yanıtlara göre soru sırasının değiştirilmesi, daha derinlemesine soru sorulması, tam ve net bilgilere ulaşılması araştırmaların veri edinimini kolaylaştırmaktadır. Depremin okul öncesi çocukların günlük hayatlarına nasıl yansıdığını belirlemek için öğretmen görüşlerinin alınmasında en uygun yöntem ve zengin veri desteği yarı yapılandırılmış formda hazırlanmış görüşme sorularıdır. Öğretmenler hazırlanan sorulara derinlemesine ve detaylı yanıtlar vermiştir.

Veri Toplama Araçları

Depremin okul öncesi çocuklarının günlük yaşantılarında bıraktığı etkiye ilişkin verilerin toplanmasında nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan ve uzman görüşleri alınmış olan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya Dahil Olan Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kategori	Değişken	Frekans
Cinsiyet	Erkek	1
	Kadın	15
Yaş	30-35	1
	36-40	6
	41-45	7
	46-50	1
	50+	1
Eğitim Durumu	Lisans	12
	Yüksek Lisans	4
Kıdem	1-10	6
	11-20	9
	20+	1
Deprem Eğitimi Alama Durumu	Almadım	3
	Aldım	13

Katılımcılara “Çocuklar deprem denilince ne tür tepki veriyorlar? Kısaca açıklar mısınız?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 2: Çocukların Deprem Denilince Verdiği Tepkiler

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Deprem Sonrası Çocuk Tepkileri ve Deneyimleri	Korku ve Endişe Tepkileri	K3: Çocukların korkuları ebeveynlerinin tepkilerine bağlı olarak şekilleniyor. K8: Depremi yaşamış olmanın yarattığı korku, endişe, tedirginlik ve içe kapanıklık hissiyatı. K5: Korkup saklanıyorlar.
	Fiziksel ve Güvenlik İhtiyacı	K6: İlk tepki olarak korku, yalnız kalamama. K11: Deprem denilince korku, panik, endişe ve büyük bir deprem olup olmayacağına dair endişe duyma.
	Panik	K12: Korku hissi, endişe ve panik halinde olma. Artçı depremlerle bunu tekrar tekrar yaşama.

Öğrencilerin depremle ilgili verdiği tepkileri ve duygusal deneyimleri 7 tema altında toplanabilir:

Tema 1: Deprem Bilinci Öncesi ve Sonrası Deneyim

- K1: Eskiden farkında değillerdi, son depremle yaşayarak acı bir şekilde öğrendiler.
- K2: 6 Şubat felaketinde yaşananları tekrar hatırlıyorlar, kayıplarını ve dramayı anlatıyorlar.

Tema 2: Korku ve Endişe Tepkileri

- K3: Çocukların korkuları ebeveynlerinin tepkilerine bağlı olarak şekilleniyor. Çocuklar ebeveynlerini kendilerine örnek alıyorlar.
- K8: Depremi yaşamış olmanın yarattığı korku, endişe, tedirginlik ve içe kapanıklık hissiyatı.

Tema 3: Fiziksel Tepkiler ve Güvenlik İhtiyacı

- K4: Deprem tedirginliği yaşıyorlar.
- K5: Korkup saklanıyorlar.

Tema 4: Aile ve Çevre Etkileşimi

- K9: Korku, ailelerinin, arkadaşlarının, öğretmenin ve sevdiklerinin zarar göreceğinden endişe duyma.
- K10: O anı tekrar yaşayarak korkma.

Tema 5: Büyük Deprem Endişesi ve Panik

- K11: Deprem denilince korku, panik, endişe ve büyük bir deprem olup olmayacağına dair endişe duyma.
- K12: Korku hissi, endişe ve panik halinde olma. Artçı depremlerle bunu tekrar tekrar yaşama.

Tema 6: Eğitim ve Gözlem

- K13: Okulda aldıkları eğitim sayesinde bilinçli tepki verme.
- K14: Deprem anında çevrelerindeki arkadaşların tepkilerini gözleme ve buna göre tepki verme.

Tema 7: İletişim Zorluğu ve Üzüntü

- K15: Çocuklar konuşmak istemiyor, bu durumdan üzüliyorlar.
- K16: Deprem denilince içine kapanıyorlar.

Tablo 2 ve Temalar incelendiğinde, depremle başa çıkmanın sadece fiziksel hazırlıklardan ibaret olmadığını, aynı zamanda psikolojik ve sosyal destek mekanizmalarının da hayati öneme sahip olduğunu görülmektedir. Toplum olarak deprem bilincini artırmak, eğitim programlarını güçlendirmek ve psikolojik destek sistemlerini geliştirmek, bu tür doğal afetlerin etkileriyle başa çıkmada kritik rol oynamaktadır. Bireylerin ve toplulukların depremlere karşı daha dayanıklı hale gelmeleri için psikolojik güçlü olmaları gerekmektedir.

Katılımcılara “**Depremi yaşayan çocukların anlattıklarına göre, depremin onlarda ne tür etkileri olmuştur? Örnekler üzerinden açıklar mısınız?**” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 3: Depremi Yaşayan Çocuklarda Depremi Onlarda Oluşturduğu Etkiler

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Duygusal Tepkiler	Korku ve Panik Hali	<i>K14: Depremi bire bir yaşayan çocuklar korku ve endişeye kapılıyorlar, tedirginlik ve içe kapanıklık hissiyatı.</i> <i>K4: Her şeylerini kaybetme korkusu yaşıyorlar.</i>
	Kaybetme Korkusu	<i>K8: Birinci derece yakınlarını, evlerini, akrabalarını ve en sevdiği oyuncaklarını kaybetmiş olmaları onları sarsmış.</i> <i>K9: Kaybetme korkusu oluşturu üzerlerinde.</i> <i>K6: İçe kapanma oluşmuştur çocuklarda. Yüksek binalara girmekten kaçınma tepkisi gözlenmektedir.</i>
	İçe Kapanma ve Güven Arayışı	<i>K7: Sarılarak kendilerini güvende hissetme.</i>

Tema 1: Korku ve Panik Hali

- *K2: Depremi yaşayan çocuklar üzerinde deprem asla geçmeyecek bir travma oluşturmuştur. Korku, endişe, panik etkileri çocuklar üzerinde hala gözlenmektedir. Artçı depremlerin ara ara devam etmesi sonucunda da çocuklar bu travma dan kurtulamıyorlar.*
- *K3: Depremi yaşayan çocuklarda aşırı derecede korku, panik olduğunu gördüm. Biri masayı ittirsin veya sallasın diğerleri öğretmenim deprem mi oluyor diye paniğe kapılıyorlar.*
- *K12: Artçı depremlerin sürekli devam etmesi, onlardaki deprem korkusunu yenmelerine en büyük engel oluyor. Korku, panik ve endişeliler.*
- *K14: Depremi bire bir yaşayan çocuklar korku ve endişeye kapılıyorlar.*

Tema 2: Kaybetme Korkusu

- *K4: Her şeylerini kaybetme korkusu yaşıyorlar.*
- *K6: Yakınlarını kaybetme korkusu yaşıyorlar.*
- *K10: Anne ve babasını kaybetme korkusu yaşıyorlar. Sarılma, kucaklama davranışları arttı. Bu davranışlar sevgiden değil, kendilerini güvende hissetmek için yaptıkları davranış.*

Tema 3: İçe Kapanma ve Güven Arayışı

- *K6: İçe kapanma oluşmuştur çocuklarda. Yüksek binalara girmekten kaçınma tepkisi gözlenmektedir.*
- *K10: Anne ve babasını kaybetme korkusu yaşıyorlar. Sarılma, kucaklama davranışları arttı. Bu davranışlar sevgiden değil, kendilerini güvende hissetmek için yaptıkları davranış.*

Tema 4: Uyku Problemleri ve Tekrar Yaşama Korkusu

- *K15: Depreme uykuda yakalanmak çok zordu, tekrar yaşama korkusunun çok fazla olduğunu anlatıyorlar. Uykuya dalmakta ve yanlarında ebeveynleri yokken yalnız uyumakta zorlanıyorlar.*

Tablo 3 ve Temalar incelendiğinde, depremlerin özellikle çocuklar üzerinde derin ve kalıcı psikolojik etkilere neden olabildiği anlaşılmaktadır. Deprem sonrası ortaya çıkan korku ve panik hali, travmanın ne denli ciddi olduğunu göstermektedir. Çocuklar, en ufak bir sarsıntıda bile deprem oluyor mu endişesiyle panikle tepki vermeleri, korku ve panik halinin psikolojik yansımasıdır. Özellikle artçı depremler, bu korkuyu sürekli canlı tutmakta ve çocukların bu travmayı atlatmalarını zorlaştırmaktadır. Kaybetme korkusu ise onların psikolojik durumlarını daha da hassaslaştırmakta, her an her şeylerini, hatta en yakınlarını kaybetme endişesi ile yaşamalarına sebep olmaktadır.

Katılımcılara “Çocukların günlük yaşantılarına depremin yansımasında ne tür davranışlar görmektesiniz?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 4: Depremi Çocukların Günlük Yaşantılarına Depremin Yansıması

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Duygusal ve Davranışsal	Duygusal Etkiler	<i>K1: Başlarda en ufak bir gürültüde irkildiklerini, telaşa kapıldıklarını fark ettim.</i>
Tepkiler	Bağlanma ve Güvende Hissetme	<i>K2: Çocuklar yalnız kalamıyorlar.</i> <i>K8: Gece tek başına uyumak istemiyorlar.</i> <i>K16: Bizlerle iletişim kurmakta zorluk çekiyorlar.</i>
	Uykusuzluk ve Gece Korkuları	<i>K2: Bazı öğrencilerin zaman zaman gelip sarılmaları oldu (Sevgi göstergesi olarak değil de güvende hissetme duygusuyla).</i> <i>K12: Çocuklarım tedirginler. Depreme uykularında yakalandıkları için gece uykuya dalmakta güçlük yaşıyorlar. Gece sağlıklı uyuyamadıkları için gündüz uykusuzluk yaşadıklarını görüyorum.</i>

Tema 1: Duygusal Etkiler

- *K1: Başlarda en ufak bir gürültüde irkildiklerini, telaşa kapıldıklarını fark ettim öğrencilerin. Bazılarının epey uykusuz olduğunu, enerjisinin düşük ve kaygılı olduğunu gözlemledim.*
- *K14: Deprem sonrasında çok fazla gündem konusu olduğu için çocuklar depremi sürekli yaşıyormuş gibi sözel ve görsel davranış tepkisi verdiler.*

Tema 2: Bağlanma ve Güvende Hissetme

- *K2: Çocuklar yalnız kalamıyorlar. Geceleri alt ıslatma sorunları yaşayan çocuklar var. Okul öncesi çocuklarda bağlanma sorunu, aileden kopamama sorunu hep karşılaştığımız sorunlardı fakat depremle birlikte artış göstermiştir.*
- *K5: Çocuklar bizlerle fiziksel temas halindedir. Sürekli sarılma davranışı görüyoruz. Bu sevgiden değil, kendilerini güvende hissetme ihtiyacından ortaya çıkıyor.*

Tema 3: Depremle İlgili Oyunlar ve Davranışlar

- *K7: Oyunlarında depreme yer veriyorlar. Geçen yılki öğrencilere nazaran azalmalar olsa da hala deprem etkisi görülen oyunlar oynuyorlar.*
- *K14: Deprem sonrasında çok fazla gündem konusu olduğu için çocuklar depremi sürekli yaşıyormuş gibi sözel ve görsel davranış tepkisi verdiler.*

Tema 4: Uykusuzluk ve Gece Korkuları

- *K2: Bazı öğrencilerin zaman zaman gelip sarılmaları oldu (Sevgi göstergesi olarak değil de güvende hissetme duygusuyla).*
- *K8: Gece tek başına uyumak istemiyorlar.*

Tema 5: Yüksek Binalara Tedirginlik

- *K8: Kapalı alanlara ve çok katlı binalara girdiklerinde tedirginlik yaşıyorlar.*

Tema 6: Deprem Endişesi

- *K11: Artçı depremlerden kaynaklı olarak hep bir panik havası var. Sallanan nesnelere gördüklerinde deprem mi acaba diye dillendiriyorlar. Hemen panik yapıp heyecana kapılıyorlar.*

Tema 7: Depremi Konuşma ve Hatırlama

- *K15: Çocukların bazıları depremi yok saymayı tercih etse de bazıları ise hala o anı yaşıyorlar. Depremi konuşmak, hatırlamak onları üzüyor, endişelendiriyor.*

Tablo 4 ve Temalar incelendiğinde depremin çocuklar üzerindeki etkileri çok yönlü ve derin izler bıraktığı; ani gürültülere aşırı tepki gösterdikleri, uykusuzluk ve sürekli bir kaygı hali kendini göstermektedir. Depremi yaşayan çocuklarda bağlanma ve güvende hissetme ihtiyacı artmış olup, yalnız kalma korkusu ve aileye olan bağımlılık belirginleşmiştir. Çocukların oyunlarında bile deprem temalarının ortaya çıkması, onların bu travmatik deneyimi işleme ve anlama çabalarını göstermektedir. Bu durum, çocukların deprem sonrası psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarının ne denli karmaşık ve hassas olduğunu ve yetişkinlerin, öğretmenlerin ve psikolojik destek hizmetlerinin ne denli önemli olduğunu bizlere göstermektedir.

Katılımcılara “Çocukların yaptığı etkinlikler içinde depremi nasıl yansıtmaktadırlar? Örneklerle açıklar mısınız?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 5: Çocukların Yaptığı Etkinlikler İçinde Depremi Yansıtması

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Anılar ve Yansıtma	Resimde İfade Edilen Anılar	<i>K5: Resim yaparken yıkılmış evler, ezilmiş arabalar, mutsuz insanlar çiziyorlar.</i>
	Deprem Temasını Oyuncaklara Yansıtma	<i>K9: Resim çalışmalarında yıkılan ağaçlar, evler çiziyorlar. Ambulans, itfaiye, çadır çiziyorlar.</i>
	Koyu Renk Boya Kullanımı	<i>K6: Günlük oyun ve etkinliklerinde deprem temasını ele almaktadırlar.</i> <i>K10: Masaları sallayıp deprem oluyor gibi davranmaları.</i>

Tema 1: Resimde İfade Edilen Anılar

- *K1: Çok kötü manzaralara şahitlik ettikleri için resimlerinde hep bir yakınlarının hatta köpeklerinin, oyuncaklarının yıkıntılar altında kalmış olarak resimler yaptı birçoğu. Bazıları da aldığı tedbirleri resimlerine yansıttı. Mesela deprem çantası çizen ya da duvara monte edilmiş dolaplar çizenler oldu.*
- *K9: Resim çalışmalarında yıkılan ağaçlar, evler çiziyorlar. Ambulans itfaiye çiziyorlar.*

Tema 2: Deprem Temasını Oyuncaklara Yansıtma

- *K6: Günlük oyun ve etkinliklerinde deprem temasını ele almaktadırlar. Örneğin Legolarla çok katlı yapılar yapıp deprem oluyor deyip yıkılmaktadırlar. Jenga dizip sıralı şekilde deprem oluyor deyip yıkıyorlar.*
- *K10: Masaları sallayıp deprem oluyor gibi davranmaları. Legolardan büyük binalar yapıp yıkıyorlar.*

Tema 3: Koyu Renk Boya Kullanımı

- *K3: Koyu renk boya kalemleri kullanımı artmış, yıkılan evler, ağaçlar ve mutsuz insan resimleri çizmektedirler.*
- *K12: Resimlerinde koyu renk boya kalemleri kullanıyorlar. Yıkılmış, çatlak binalar, mutsuz insan ifadeleri ve kırık çökük arabalar, kökünden ayrılmış ağaçlar çiziyorlar.*

Tema 4: Oyunlarda Güvenlik ve Yardımlaşma Kavramları

- *K11: Yaşam üçgeni, yardımlaşma, paylaşma gibi kavramlara oyunlarında yer vermektedirler.*

Tablo 5 ve Temalar incelendiğinde deprem, çocukların ifade biçimlerinde belirgin izler bıraktığı görülmektedir. Çocuklar çizdikleri resimlerinde yıkıntılar altında kalmış yakınları ve evcil hayvanları, yıkılmış evler ve mutsuz insan figürleri çizmeleri bu travmanın derinliğini

göstermektedir. Oyunlarında deprem temasını yansıtarak yapıları yıkmaları, masaları sallayarak depremi canlandırmaları ve bu süreçte güvenlik ve yardımlaşma gibi kavramları oyunlarına entegre etmeleri ne kadar etkilendiklerini bize anlatmaktadır. Koyu renklerin kullanımı da resimlerdeki yıkım ve üzüntüyü vurgularken, yaşadıkları travmayı görsel bir dille anlattıklarını ispatlamaktadır.

Katılımcılara “**Sizce deprem eğitimi konusunda yaşanan olumsuzluklar nelerdir? Çocuklar bunları ne şekilde ifade ediyorlar?**” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 6: Deprem Eğitimi Konusunda Yaşanan Olumsuzluklar

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Psikolojik Etkisi	Depremi Psikolojik Etkileri	<i>K5: Panik, korku, üzüntü. İçeride kapanma</i> <i>K8: Yaşlarının küçük olmasından dolayı hayali ve gerçek olayları karıştırıp korkma davranışı görülebiliyor.</i>
	Kayıp ve Kaybetme Korkusu	<i>K2: En büyük etkisi en yakınındakini kaybetmek. Her çocuk ailesinden veya en yakını bildiği en az 1 kişiyi kaybederek kaybetme korkusunu yaşamış.</i> <i>K13: Yakınlarını kaybeden çocuklar için büyük bir travmadır.</i>

Tema 1: Depremi Psikolojik Etkileri

- *K5: Panik, korku, üzüntü.*
- *K8: Yaşlarının küçük olmasından dolayı hayali ve gerçek olayları karıştırıp korkma davranışı görülebiliyor.*
- *K15: Korku ve endişe.*

Tema 2: Kayıp ve Kaybetme Korkusu

- *K2: En büyük etkisi en yakınındakini kaybetmek. Her çocuk ailesinden en az 1 kişiyi kaybederek kaybetme korkusunu yaşamış.*
- *K9: Korku, kurdukları oyunlarda hep deprem etkisi, önceki hayatlarına özlem, gelecek yaşantılarına karşı bir kaygı, her an sevdiklerini kaybetme korkusu, alt ıslatma, konuşma gerilemesi, ani ve uç noktalara tepkilerde artış yaşanıyor, ebeveynlerine aşırı bağlanma görülebiliyor.*

Tema 3: Depremi Korku ve Öfke Üzerindeki Etkileri

- *K7: Deprem korkuları hala ilk günkü gibi. Artçı depremlerle çocuklar depremi sürekli yaşıyorlar. Korku, endişe, panik çocuklarda sürekli gözleniyor.*
- *K11: Korku ve güvende hissetmemeleri konusunda, travmatik etkileri olur.*

Tema 4: Çocukların Korkularının Yarattığı Psikolojik Durumlar

- K4: Deprem korkusu yaşıyorlar. Depremi sık sık tuvalete gitme, kapalı alanda tek başına kalamama. Gece altını ıslatma gibi psikolojik etkileri görülmüştür.
- K12: Çocuklarım tek başlarına tuvalete gitmekten, yalnız kalmaktan korkuyorlar.

Tablo 6 ve Temalar incelendiğinde depremin, çocuklarda derin psikolojik etkiler bıraktığı ve korku, panik, üzüntü gibi duyguları tetiklediği görülmektedir. Hayali ve gerçek olayların iç içe geçtiği bir korku durumu yaşayan çocuklar, sürekli bir kaybetme korkusu ile mücadele ediyor ve en yakınlarından birini kaybetmenin travmasını deneyimlemişlerdir. Bu durum, oyunlarını ve günlük davranışlarını etkileyerek, aşırı bağlanma ve konuşma gerilemesi gibi çeşitli davranışlarla kendini göstermektedir.

Katılımcılara “Öğretmen olarak öğrencilere verilen deprem eğitimi konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Eğer yeterli hissetmiyorsanız, ne yapılabilir?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 7: Öğretmenlerin Öğrencilere Verildiği Deprem Eğitimi Konusunda Yeterlilikleri

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Öğretmenin Deprem Konusundaki Kendini Yeterli Hissetmesi	Yeterlilik	K5: Hissetmiyorum. Hizmet içi eğitimlerle yüz yüze eğitime ihtiyacım var.
		K6: Deprem eğitimi konusunda çocukları yeterince bilinçlendirdiğimi düşünüyorum fakat bunda gerçek bir deprem anında ne kadar başarılı olabilirim bilmiyorum.
		K8: Farkındalık eğitimi aldığım için hissediyorum.
		K9: Hissetmiyorum. Hizmet içi eğitimlerle süreç desteklenebilir.

Tema 1- Eğitim İhtiyaçları ve Yeterlilik Değerlendirmesi

- K5: Hissetmiyorum. Hizmet içi eğitimlerle yüz yüze eğitime ihtiyacım var.
- K6: Deprem eğitimi konusunda çocukları yeterince bilinçlendirdiğimi düşünüyorum fakat bunda gerçek bir deprem anında ne kadar başarılı olabilirim bilmiyorum.

Tema 2: Farkındalık ve Süreç Destekleme

- K8: Farkındalık eğitimi aldığım için hissediyorum.
- K9: Hissetmiyorum. Hizmet içi eğitimlerle süreç desteklenebilir.

Tema 3: Eğitim İhtiyaçları ve Yeterlilik Değerlendirmesi

- K5: Hissetmiyorum. Hizmet içi eğitimlerle yüz yüze eğitime ihtiyacım var.

Tema 4: Yeterlilik ve Profesyonellik

- K3: Yeterli hissetmiyorum. Bizler insanla, özellikle de küçük yaşa sahip çocuklarla iç içe bir mesleğe sahibiz. Eğitimlerimizin daha profesyonel olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tablo 7 ve Temalar incelendiğinde, deprem konusunda çocukları bilinçlendirme konusunda eğitimciler belirli bir yeterlilik seviyesine sahip olduklarını ifade ediyorlar. Bununla birlikte gerçek bir deprem durumunda uygulamadaki başarılarının ne olacağı konusunda emin olmadıkları görülmektedir. Birçoğu, özellikle yüz yüze hizmet içi eğitimler yoluyla daha ayrıntılı ve profesyonel eğitim almanın gerekliliğini vurguluyor. Öğretmenlerin çocuklarla çalışan profesyoneller olarak kendilerini daha donanımlı hissetmeleri için devamlı olarak profesyonel eğitim almaları sonucunu bizlere açıklamaktadır.

Katılımcılara “Sizce sınıfta deprem eğitimi nasıl verilmelidir? Siz programınızda deprem eğitimine ne derece yer veriyorsunuz? Çocuklara okulda verilen deprem eğitiminin artı ve eksi yönleri sizce nelerdir açıklar mısınız?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların bir kısmı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 8: Deprem Eğitiminin Verilme Şekli

Tema	Alt tema	Örnek İfade
Eğitim	Eğitim Yaklaşımı ve İçerik	<i>K1, K3 ve K4: deprem eğitiminin içeriğinin çocuklar için anlaşılır ve ilgi çekici olması gerektiğini vurguluyorlar.</i>
	Korku ve Kaygı Yönetimi	<i>K3 ve K7, görsel materyallerin (animasyonlar, resimler) kullanılmasının ve deprem eğitiminin oyunlaştırılmasının etkili bir yöntem olduğunu belirtiyorlar.</i>
		<i>K7 ve K11, deprem eğitiminin çocukların yaşları göz önünde bulundurularak onların yaşlarına uygun şekilde verilmesinin önemini belirtiyorlar.</i>
	Tatbikatlar	<i>K8: deprem eğitimi sırasında pratik tatbikatların yapılmasının önemini vurguluyor</i>
	<i>K9, sınıfın fiziksel yapısına uygun tatbikatların yapılmasının gerekliliğini belirtiyor</i>	
	<i>K3, deprem eğitimi ile farkındalık kazandırılmasının artılarını vurguluyor.</i>	
	<i>K16: Bilinçlendirme ve hazırlıklı olmayız.</i>	

Tema 1: Eğitim Yaklaşımı ve İçerik

- *K1, K3 ve K4, deprem eğitiminin içeriğinin çocuklar için anlaşılır ve ilgi çekici olması gerektiğini vurguluyorlar.*
- *K3 ve K7, görsel materyallerin (animasyonlar, resimler) kullanılmasının ve deprem eğitiminin oynatılmasının etkili bir yöntem olduğunu belirtiyorlar.*

Tema 2: Deprem Doğasının Anlatılması

- *K1, depremin doğa olayı olduğunu ve normal bir olay gibi ele alınması gerektiğini belirtiyor.*
- *K1 ve K2, depremi yaşayan ülkelerin örneklerinin verilmesinin deprem konusunu daha iyi anlamalarına yardımcı olabileceğini ifade ediyorlar.*

Tema 3: Tatbikatlar ve Uygulamalar

- *K2, deprem eğitiminin sadece sınıf içinde değil, farklı yerlerde (örneğin, yemekhane, bahçe) tatbikatlarla desteklenmesini öneriyor.*
- *K9, sınıfın fiziksel yapısına uygun tatbikatların yapılmasının gerekliliğini belirtiyor.*

Tema 4: Korku ve Kaygı Yönetimi

- *K3 ve K8, deprem eğitimi sırasında öğrencilerde kaygı ve korku oluşturulmaması gerektiğini vurguluyorlar.*
- *K7 ve K11, deprem eğitiminin çocukların yaşlarına uygun şekilde verilmesinin önemini belirtiyorlar.*

Tema 5: Deprem Bilincinin Oluşturulması

- *K16: Bilinçlendirme ve hazırlıklı olma.*
- *K2 ve K4, depremin ülkelerinde kaçınılmaz bir gerçek olduğunu ve bu konuda bilinçli olmanın önemini öğrencilere anlatmanın gerekliliğini ifade ediyorlar.*
- *K3, deprem eğitimi ile farkındalık kazandırılmasının artılarını vurguluyor.*

Tablo 8 ve Temalar incelendiğinde, katılımcıların Sizce sınıfta deprem eğitimi nasıl verilmelidir? Siz programınızda deprem eğitimine ne derece yer veriyorsunuz? Çocuklara okulda verilen deprem eğitiminin artı ve eksi yönleri sizce nelerdir açıklar mısınız? Sorularına verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde deprem eğitimi, deprem riski taşıyan bölgelerde yaşayan bireyler için hayati önem taşımaktadır. Katılımcıların görüşleri, deprem eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği, içeriği, tatbikatlar, depremin doğası ve deprem bilincinin oluşturulması gibi çeşitli temalara odaklanmaktadır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Doğal afetler içerisinde yer alan deprem, her yaş ve kesimden tüm bireyleri etkilense de özellikle, küçük yaş gurubundaki çocuklar depremden daha fazla etkilenmektedirler. Bu çalışma, "Deprem Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Psikolojik ve Davranışsal Etkilerinin İncelenmesi" başlığı altında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır. Çalışmanın temel amacı, depremin okul öncesi çocuklar üzerindeki etkilerini anlamak ve bu etkiler ile başa çıkma stratejilerini belirlemektir.

Çalışmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- Depremiñ Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Çeşitli Etkileri: Depremiñ okul öncesi çocuklar üzerinde geniş ve çeşitli etkilere neden olduğu öğretmenlerin gözlemlerinden anlaşılmaktadır. Bu etkiler arasında korku, stres, güven ihtiyacı, içe kapanıklık, ifade becerileri eksikliği ve günlük rutinlerde değişiklik olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, depremiñ çocukların duygusal ve davranışsal durumlarına derinlemesine etki ettiğini göstermektedir.
- Öğretmenlerin Rolü: Araştırma, öğretmenlerin deprem sonrası çocukların ihtiyaçlarına etkili bir şekilde yanıt verme rolünün büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Özellikle, öğretmenlerin çocukların duygusal durumlarını anlama, iletişim becerilerini geliştirme, güvende hissetmelerini sağlama ve normalleşme süreçlerine destek olma konularında eğitim almaları gerekmektedir.
- Eğitim Programları ve Destek Mekanizmaları: Deprem sonrası çocuklara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak destek mekanizmalarının kurulmasının önemini göstermektedir. Bu programlar, çocukların duygusal iyiliklerini artırma, stresle başa çıkma becerilerini geliştirme ve günlük rutinlerine dönme süreçleri için yardımcı olma gayesini taşımaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, depremiñ okul öncesi çocuklar üzerindeki psikolojik ve davranışsal etkilerini anlamak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma depremi yaşamış çocuklara daha iyi destek sağlama yollarını belirlemek amacıyla önemli bir katkı sağlamıştır. Deprem ve benzeri travmatik olaylara karşı hazırlıklı olmak ve çocukların ihtiyaçlarına uygun müdahaleler geliştirmek, çocukları bilinçli birer birey olarak yetiştirmek, eğitimciler ve toplum için büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma, bu önemli konuya daha fazla dikkat çekmek ve çözüm yollarını belirlemek için bir yol gösterici olmuştur.

Gelecekteki çalışmalar için öneriler:

Detaylı Etki Analizleri: Depremiñ okul öncesi çocuklar üzerindeki uzun vadeli psikolojik ve bilişsel etkilerini daha detaylı inceleyen çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmen Eğitim Programları: Öğretmenlerin deprem ve diğer acil durumlarla ilgili bilgi ve becerilerini geliştirecek yüz yüze eğitim programları tasarlanabilir.

Çok Disiplinli Yaklaşımlar: Psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve eğitimciler arasında iş birliği içeren, çok disiplinli çalışmalar, araştırmalar yapılmalıdır.

Yeni Müdahale Stratejileri: Çocukların deprem sonrası ihtiyaçlarını karşılamak için yenilikçi müdahale ve destek stratejileri geliştirilmelidir.

Ebeveyn ve Topluluk Katılımı: Ebeveynlerin ve toplumların deprem sonrası çocukların iyileşme sürecine katılımını artıracak çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Anonymous (1999). Managing Traumatic Stress: Tips for Recovering From Disaster and Other Traumatic Events.

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development. Cambridge, Ma: Harvard University Press.

- Buğdaycı, İ. (1999). Depremin Dili: Sismoloji. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik*. 32(382), 26-29.
- Fergusson, D. M., Horwood, L.J., Boden, J. M., Mulder, R. T. (2014). Impact of a major disaster on the mental health of a well-studied cohort. *JAMA psychiatry*. 71(9), 1025-1031.
- Fullerton, C. S., McCaughey, B. G., Ursano, R. J. (1995). Individual and community responses to trauma and disaster: the structure of human chaos: Cambridge University Press.
- Jenkins, S. R. (1997). Coping and Social Support Among Dispatchers: Hurricane Andrew. *Journal of Social Behavior and Personaliry*. 12, 201-216.
- Kadıoğlu, M. (2011). Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek. En kötüsünü yönetmek. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.